

laanbomen

Parrotia wordt weinig toegepast. Is dat vanwege de onbekendheid bij de gebruikers? Is de boom zwak en gevoelig voor ziekten en plagen?

Worden te weinig bomen gekweekt? In dit artikel worden de gebruikswaardegegevens van *Parrotia* op een rij gezet.

Parrotia-blad in eind juni; let op de zijnerf.

Op latere leeftijd wordt de afschilferende schors bij *Parrotia* steeds opvallender.

De rode helmraden vormen het meest opvallende deel van de bloemen.

Herfstkleur siert *Parrotia persica*

Voor het gebruikswaardeonderzoek laanbomen is de afgelopen jaren een aantal onbekende en nieuwe cultivars van laanbomen aangeplant. Dit gebeurde in samenwerking met een aantal gemeenten en de tuin van de Stichting Afzetbevordering Grootgroenproducten (SAG) in Zundert. Daarnaast worden in het onderzoek ook thematisch gegevens verzameld. Hiertoe behoort onder meer het verzamelen van gegevens uit de literatuur en over de gebruikswaarde van weinig toegepaste boomsoorten. Een van deze weinig toegepaste bomen is de *Parrotia persica*.

Het geslacht *Parrotia* is monotypisch: binnen het geslacht komt slechts één soort voor. In het verleden werd een tweede soort onderscheiden: *P. Jacquemontiana*. Op dit moment wordt deze plant door taxonomen in een apart geslacht ingedeeld als *Parrotiopsis Jacquemontiana*.

Sierwaarde

De grootste sierwaarde ontleent *Parrotia* aan de herfstkleur en de afschilferende bast. De herfstkleur verschijnt doorgaans vrij vroeg. Vaak begint de verkleuring aan de toppen van de bladeren en in de top van de bomen. Daarna lijkt de herfstkleur langzaam 'af te dalen' tot onder in de boom. Afhankelijk van de kloon kunnen ook minder fel gekleurde vormen voorkomen. Voor de vermeerdering moet daarom altijd worden uitgegaan van exemplaren met een fraaie herfstkleur.

Het blad kleurt van geel tot oranje/rood.

De schors geeft naarmate de boom ouder wordt een steeds sierlijker effect. Kleine plakjes vallen van de boom, net als bij de plataan, en de lichtere onderliggen-

de laag wordt zichtbaar. Samen met de breed uitstaande takken zorgt dit, ook in de winter, voor een aantrekkelijk beeld. Verder is de boom gezond en kan hij tegen het stadsklimaat. ●

Parrotia persica 'Vanessa'

Synoniem: *Parrotia persica* 'Select'.

Algemeen: opgaande groeiwijze met een extra mooie bladtekening.

Hoogte: 10-12 m, breedte 4-5 m. Bekroond op Herfstweelde 1983 met een certificaat voor Zilveren medaille.

Herkomst: Koninklijke Boomkwekerijen Alphons van der Bom, Oudenbosch.

Ontstaansgeschiedenis: In 1932 ontving de firma zaad van Sir Walter Slocock (Woking) Engeland. Dit zaad werd uitgezaaid en had een redelijk opkomstpercentage. Omdat het zaad slechts eenmalig beschikbaar was, werd een dertigtal van de beste exemplaren in een moerhoek opgeplant. Hiervan werd ieder jaar gekweekt en ook geëxporteerd. Rond 1956 werden ongeveer dertig afleggers van één opvallend mooie moederplant aangeplant. De nakomelingen onderscheidden zich door een mooie bladtekening en een opgaande groeiwijze die herkenbaar bleven. In eerste instantie werden ze verhandeld onder de naam 'Select'. In overleg met de onlangs overleden Harry van de Laar werd in 1983 de naam 'Vanessa' gegeven.

Bladeren: gelijk aan de soort, maar met iets oranjepeersachtige verkleuring aan de rand. De cultivarnaam verwijst naar de tekening op de vleugels van de Vanessa of Pauwoogvlinder (*Inachisio*). De herfstkleur is oranje/roodachtig.

Overige informatie: zie *Parrotia persica*.

Aangeplant in diverse gemeenten in Nederland, waaronder: Eindhoven, Nijmegen, Deventer, Roermond, Dordrecht, Winschoten, Wassenaar en Oegstgeest.

Parrotia persica

Nederlandse naam: vlamboom.

Algemeen: behoort tot de familie van de *Hamamelidaceae*. Verwant zijn *Parrotiopsis*, *Sycopsis*, *Corylopsis* en *Sycoparrotia*.

Het is een bladverliezende, brede boom tot 10 m, vaak struikvormig. Het hout is hard, vandaar de Engelse naam Ironwood en de Duitse naam Eisenholzbaum.

Twijgen: jonge twijg, zacht behaard met sterharen.

Bladeren: verspreid, met twee steunblaadjes die snel afvallen.

Bladschijf omgekeerd eirond, 6-10 cm lang, bij 4-8 cm breed. Aan de basis zijn twee duidelijke zijnerf zichtbaar. Bladvoet hartvormig en wat afgerond, maar niet scheef zoals bij *Hamamelis*. Bovenzijde glanzend donkergroen, in de zomer vaak ook met roodachtige randen. Bladrand gegolfd, gezaagd en getand.

Bladstelen: zeer kort ten opzichte van het blad; 6-8 mm.

Bloemen: vóór de bladontwikkeling, vaak eind februari-maart. Het meest opvallend zijn de roodgekleurde helmhokjes aan de meeldraden (vijf tot zeven stuks). De bloeiwijze bestaat uit vijf tot zeven bloemen. De individuele bloem heeft geen kroonbladeren, maar vergroeiende kelkbladeren (vijf tot zeven stuks).

Knoppen: gesteelde, viltig, donkerbruin tot zwart; ze zijn het meest opvallend bij de bloei.

Vruchten: tweehokkige doosvrucht (zeer weinig waargenomen) die lijkt op die van *Hamamelis*. Veroorzaakt geen overlast.

Schors: grijsachtig-groen, afvallend in kleine plakjes waarna de lichtere onderkant zichtbaar wordt, net als bij de plataan. Maar hierbij breken grotere plakken af. Naarmate de boom ouder wordt, schilfert hij meer af.

Ziekten en plagen: niet waargenomen en ook niet genoemd in de literatuur.

Kroonvorm: afgeplat bolrond.

Snoei: in jong stadium is opkronen aan te bevelen op de kwekerij.

Standplaats: geringe eisen. Op de natuurlijke standplaatsen schommelt het grondwaterpeil van 1 m onder het maaiveld in de winter tot 5-9 m in de zomer. Zowel in Leeuwarden op de klei, in Hilversum op het zand als in Boskoop op het veen zien de bomen er goed uit. De boom verdraagt hitte en is daarmee geschikt voor het stedelijk klimaat.

Windgevoeligheid: zeer weinig gevoelig.

Strooizoutgevoeligheid: onbekend.

Verplanten: verplanten met kluit verdient aanbeveling.

Vermeerdering: vroeger door afleggen en enten op *Hamamelis virginiana*, nu door zomerstek. Stekken in juni-juli aan het einde van de eerste groei. Niet laten verhouten, stek verwonden, 1-2 % ibz poeder, stekmengsel 2t:1z, onder melkwit folie. Vorstvrij overwinteren. Stekmedium niet te nat. Scheutgroei voor de winter verhoogt het overlevingspercentage na de winter aanzienlijk.

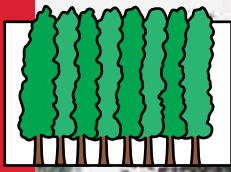

Foto: Pierre Theunissen

De meer opgaand groeiende *Parrotia persica* 'Vanessa' in herfststoot.

Parrotia persica 'Pendula'

Algemeen: langzaam groeiende vorm met afhangende takken. De vorm kan tot 3 m hoog worden. Deze treurvorm wordt in Engelse literatuur genoemd, maar is hoogstwaarschijnlijk niet in cultuur in Nederland of slechts zeer sporadisch aanwezig.

laanbomen

Een volwassen exemplaar op zandgrond in Hilversum.

Een volwassen exemplaar op de klei in Leeuwarden.

Geschiedenis

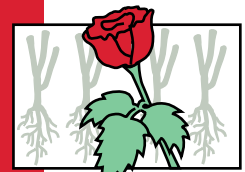
Parrotia persica is al vrij lang bekend in Noordwest-Europa. Omstreeks 1841 is de boom via de botanische tuin van Sint-Petersburg (Leningrad) naar Engeland gekomen. Deze fameuze botanische tuin had de plant laten verzamelen in zijn oorspronkelijke gebied. De boomsoort komt voor waar nu de grensstreken zijn van Irak, Armenië, Azerbeidzjan en Iran. Rond 1900 is de boom dusdanig bekend, dat hij vermeld staat in de diverse botanische standaardwerken. Nu honderd jaar later wordt deze boom nog niet regelmatig gekweekt en toegepast. Zo af en toe staat *Parrotia* in een park, tuin of plantsoen.

In het natuurlijke verspreidingsgebied maakt *Parrotia* deel uit van de daar aanwezige loofbossen. Hij staat tussen *Acer cappadocicum*, *Alnus subcordata*, *Fagus orientalis* en *Zelkova carpinifolia*. In eerste instantie worden de genoemde gebieden met hitte en droogte geassocieerd. Maar het is er vochtig en koel, omdat het gebied op grotere hoogte ligt. De bomen groeien daar uit tot ongeveer 25 m. In Nederland halen ze dat niet en, afhankelijk van de aanwezige kloof, is de plant boom- of struikvormig.

Diverse keren zijn verzamelingen naar het oorsprongsgebied geweest. De eerste keer is *Parrotia* verzameld door Friedrich W. Parrot. Aan deze genes- en natuurkundige heeft het geslacht zijn naam te danken. De botanicus A. de Candolle heeft de naam *Parrotia* in 1830 gegeven. Daarna heeft ook C. A. Meyer, directeur van de botanische tuin in Sint-Petersburg, in 1831 planten verzameld.

Het berggebied is moeilijk toegankelijk en de laatste keer dat er door Engelsen en Iraniërs is verzameld, is in de herfst van 1977 geweest. Deze botanici hebben gezien dat de bomen daar niet uniform zijn. Zij verschilden in hoogte, groeivorm en herfstkleuren. Tijdens deze expeditie is zaad verzameld en hieruit zijn planten opgekweekt in Kew Gardens in Groot-Brittannië.

R. de Bree Ing. R. (Rob) G. de Bree is onderzoeker gebruikswaarde laanbomen op het Proefstation voor de Boomkwekerij in Boskoop, telefoon (0172) 23 67 00.

rozen- en onderstammen

Goede rozen voor openbaar groen

Gewassen voor toepassing in het openbaar groen moeten probleemloos zijn en weinig onderhoud vragen. Wilde rozen staan daarbij hoog genoteerd. Toch is de ene wilde roos beter geschikt dan de andere. De Duitse Humboldt-Universiteit in Berlijn testte een groot aantal rozen op hun bruikbaarheid in vakbeplanting. Deutscher Baumschule nr. 7, 1999 doet verslag.

Bij de rozentest is gelet op groeikracht, vertakking, reactie op veredeling, vorstgevoeligheid, bloeiverloop, sierwaarde, gezondheid en ziektegevoeligheid. Vooral op dat laatste punt traden duidelijke verschillen op. Een voorbeeld is de gevoeligheid voor sterroetdauw. *Rosa virginiana*, *R. moyesii* en *R. pimpinellifolia*-hybride 'Karl Foerster' waren niet gevoelig voor een aantasting van deze schimmel. Extreem gevoelig voor roest was *R. rugosa*-hybride 'C.F. Meyer'. De *rugosa*-groep bleek ook gevoeliger voor meeldauw.

Andere kenmerkende verschillen waren te zien in de manier waarop de verschillende soorten zich ontwikkelden. Na vijf jaar waren vooral de vakken met *R. virginiana*, *R. gallica* var. *splendens*, *R. rugosa* 'Alba' en *R. rugotida* gesloten. Daarentegen waren de vakken met *R. rugosa* en *R. blanda* var. *glabra* ondanks de vele uitlopers herkenbaar.

Sommige wilde soorten op eigen wortel vormden geen uitlopers, zoals *R. rubiginosa*. Enkele soorten op eigen wortel - *R. canina* var. *fallens* en *R. gallica* var. *splendens* waren duidelijk krachtiger in groei dan veredelde planten. Bij de veredelde soorten is *R. canina* 'Inermis' als onderstam gebruikt. In de test reageerden *R. rugosa*-soorten het best op de plantafstand van 1.40 m op de rij en een rijenafstand van 3 m. Voor de eerder genoemde krachtiger groeiende soorten was de plantafstand te gering.

Een enkele soort bleek vorstgevoelig, zoals de alleen als veredeling beproefde *R. omeiensis pteracantha*, waarbij plantendelen afstierven en de sierwaarde duidelijk afnam. Bovendien was snoei nodig. Bij *R. pendulina* 'Bourgogne' werden de bloemen beschadigd door nachtvorst.

Als interessante zomerbloeiers kwamen vooral *R. virginiana*, *R. x scharnkeana* en de *R. rugosa*-hybriden 'Abelzieds', 'Marga' en 'Moje Hammarberg' naar voren.